

in pretečih nevarnostih. Leta 1529. je oblegal Florencijo cesar Karol V. Michelangelu ne dá domoljubje mirovati, žene ga v bojni grom in ogenj. On sam prevzame višje povelje v svoji domovini, utrdi Florencijo z nerazrušljivim zidom in navdušuje junaške vojake z besedo in dejanjem. Ko se je mesto moralo udati, bil bi moral s smrtjo svojo pogumnost plačati, da ga niso rešili zvesti prijatelji.

Značaja je bil Michelangelo jako plemenitega. Idejalna resnoba, ki blagodejno obliva vse njegove umotvore, prevladala je tudi njegovo bitje, posebno v moški dōbi. Bogu in cerkvi je bil udan z dušo in srcem. Čas je z največjo natančnostjo uporabljal, dobro vedoč, da je drag. Njegovo najljubše berilo mu je bilo sv. pismo, zraven je pogosto zajemal iz Danteja svoje visokoleteče načrte. Počitka si ni dovolil nikoli. Kadar mu je duh onemogel v orjaški delavnosti, hitel je v ljubko samoto krepit se z molitvijo in resnim premišljevanjem. Večkrat se je zatekel k preprostim menihom v tihe gozde blizu mesta Spoleta, kjer je užival sladki mir in si dušo blažil z naravno lepoto. V laškem slovstvu si je priboril tudi odlično mesto kot spreten pisatelj in vrl pesnik. Njegovi slovstveni spisi so vzgledni po čistem zlogu in plemenitem jeziku, misli pa so povsod, kakor v umetnostnih delih, le vzvišene. O' večeru svojega življenja je osnoval še obširen spis o „razmerju med slikarstvom in stavbarstvom“. A dovršil ni vele-

pomenljivega dela. Huda mrzlica ga vrže hipoma smrti v naročje. Umetnik se je pripravljaj z ganljivo pobožnostjo na ločitev iz doline solz, katero je obogatel s tolikimi nesmrtnimi deli. Kratka, a pomenljiva je bila njegova oporoka; glasi se: „Dušo izročam Bogu, telo materi zemlji, imetje pa bližnjim sorodnikom.“ V visoki starosti, 89 let, je umrl dné 17. svečana l. 1564. Za njegovo truplo bi bil nastal skoro resen boj. Papež Pij IV. je hotel Michelangela pokopati v cerkvi sv. Petra ter mu tam postaviti velik spomenik, vreden takega velikana. Florencija pa je zahtevala, da se njegove kosti prepeljejo v njegovo domovino, kakor so želeli tudi njegovi sorodniki. Papež je odnehal, in tako je doletela Florencijo izredna čast, da je dala miren pokoj v rodni zemlji največjemu umetniku. Krasen spomenik sedaj krije njegove zemeljske ostanke, h kateremu prihajajo neštetilni čestilci. Velik, da, velik mož počiva v cerkvi sv. Križa v blesteči, prelepi Florenciji. Čudovito ga je bila obdarila božja previdnost, — zvesto in natančno je vse darove uporabil. V omiki je bil vsestransko izobražen, v umetnosti pa nedosežen. Lepo in resnično poje o njem A. V. Schlegel:

Umetnik rajski, kaj si vse ustvaril,
Kakó visoko v delih si dospel!
Zveličarja ljubezen, glas trobente
In grozno smrt naravno si posnel.

O besedni razporedbi gledé na naš rodilnik (genitiv).

(Spisal I. Navratil.)

Obečal sem bil zadnjič (gl. „Dom in Svet“ 1894, str. 88¹⁾), da kanim zastran tako imenovane „prisiljene“ odgovoriti v posebnem spisu. Náte ga!

V „Dom in Svet“-u l. 1891. je g. Cirilski sodil tako: „Poleg tega se nam zdé nekako prisiljene, slovenščini nikakor prikladne zveze: po nekaterih severnih Nemcev veri, na tega svetnika altar, po istega duhovitega pisatelja misli in še več [tém] podobnih.“

A jaz sem tudi te zveze posnel po — národni govorici nalašč, rekši: Kdor uživa vedno ajdove žgance, morda mu bodo ‚navmes‘ v slast tudi debelačni; národna jéd so oboji.²⁾

¹⁾ Ondi na str. 87 a, op. 3 čitaj 1856; 87 b, op. 3 pohajati (a ne „ohajati“); str. 88 b, op. 2 Belokranjcu; 88 b, op. 5 potkne.

²⁾ Samó, da jim pravijo nekateri Slovenci (a posebno štajerski) tudi „žganki“. — Ni je na žalost „železne doslednosti“ na vsem svetu. — Pis.

Kolikokrat sem za mlada, ko sem živel še med narodom slovenskim, slišal trdo Slovenko (Belo Kranjico) praviti takó: „Po prvega moža smrti...“ ali „po mojega prvega moža smrti...“ „Po moje uboge matere smrti...“ rekel je ondan pred menoj tudi neki Slovenec iz Rihenberka pri Gorici.

Skoraj povsod pravi slovensko ljudstvo: „Na svetega Blaža dan“, „na novega leta dan“, „na starega leta večer“. (Prim. „Črtice“ 1884; 6, 87 in 88) itd.¹⁾

Znana je taka govorica tudi knjigi slovenski: „Z junaka Pegama glavo (nar. pesem) — z junaškega Pegama glavo.“ „V velikonočne nedelje jutro.“ (Vodnik. „Izbrani spisi“ stran 161.) „On ga posadi med svojega ljudstva veljake.“

¹⁾ Nekateri Beli Kranjci pa velijo rajši n. pr. „o Jurjevem“ ali „na Jurjevo“ nego: „na svetega Jurja dan“ itd.

(L. Jeran. „Cvetnik“ 1868, 64.) „Na vseh svetnikov dan.“ (Levstikovi pesmi napis.) „Čez sv. Štefana streho.“ (Levst. „Martin Krpan.“) „V črne zemlje telesu.“ (Levst. „Pesmi“ 1854, 80.) „V mojega življenja cesto.“ (M. Vilh. „Pesmi“ 1860, 13.) „Po mojih nasprotnikov ali zopernikov sodbi.“ (Stritar. „Zvon“ 1876, str. 15.)

Lahko bi naštel še več takih primerov; pa mislim, da so se častiti čitatelji zadovoljili s temi, (iz narodne govorice in iz najboljših pisateljev naših izbranimi), ki jim kažejo očitno, da mila slovenščina vendar ni tako „miločutna“, da ne bi včasih, in to rada, trgala samostalnika — od predlogov.

Potovanje križem jutrove dežele.

(Piše dr. Fr. L.)

(Konec.)

Dobrosrčni frančiškani so sprejeli oba prijazno, postregli jima gostoljubno, tudi konjema in muli poskrbeli krme in potnikoma pripravili dobri postelji. Predno sta šla počivat, stopita v cerkev, posvečeno svetemu Jožefu Arimatejcu. Pajer si ni mogel kaj, da ne bi bil opazoval, kako je iskreno molil njegov tovariš protestant. Videlo se mu je, da ga je vse ganilo, kar je tukaj doživel. Predno sta zaspala, razkril je Meissner našemu fotografu, kako se mu zdi čudno, da so frančiškani tudi njemu — protestantu — postregli vljudno in obilno. Pajer mu je razložil, da tako storé očetje vsakemu popotnemu kristjanu, ki se lepo véde. (Judje pa imajo za svoje popotnike drugo hišo, torej jih tukaj ni treba sprejemati.) Da, katoliška cerkev umeva in izpolnjuje pravo strpnost, saj ljubi tudi zmotence, nikakor pa ne zmote same.

Po naročilu je zjutraj ob četrty uri vzbudil naša potnika skrbni zamorec, pripravil jima kave za zajutrek in poskrbel konja, da sta lahko kmalu odpotovala proti Jeruzalemu. Pot je dolga, deset ur se potrebuje za zmerno jahanje. Srečala sta mnogo Beduinov s kamelami, a nihče jima ni storil nič žalega. Prosili so samo duhana, in tega je imel Pajer dovolj s sabo. V vročini ni bila pot prijetna, vendar sta prišla brez nesreče v Jeruzalem okoli druge ure popoldne.

Tu je bila pa zopet težava pri dacarjih. Pajer je imel s seboj še iz Aleksandrije nekaj smodk. Kmalu so jih našli in zahtevali davek od njih. Naš mož se je pa ustavljal, češ da je plačal od njih že dvakrat davek. Nič ni pomagalo.

„Pusti jih pa za sultana, če nečeš plačati od njih davka“, zapové mu neki dacar.

Sedaj je zgrabila Pajerja jeza. „Kaj, ali je sultan tak siromak, da mu je treba mojih smodk? Ne, ne dam jih, in zanje tudi ne plačam. Nate, tako —!“ zavpije Pajer in zdrobi par škatljic s smodkami v kosce.

To je pa razdražilo dacarje, kakor bi bil dregnil v sršene. Kar trije skočijo kvišku in se zapodé v Pajerja. Ta odskoči v stran in jim odvrne:

„Ali menite, da sem tat, ker hočete z mano tako ravnati? Počakajte, poiščem si pravice! Jaz že vem, pri kom jo dobim.“

Pajer je imel s seboj razne podobe na steklu, med njimi tudi egiptovskega podkralja Izmael-pašo in turškega sultana Abdul-Aziza samega. Ti podobi izvleče iz kovčega, pokaže dacarjem, in ti so kar ostrmeli. Nihče si ni upal storiti mu kaj žalega, le zmerjali so ga: „Ibn-el-kelb“, t. j. pasji sin! Nemec se je tresel od strahu, misleč, da ju zapró, a Pajer ga je bodril prav po gorenjsko, naj se ne boji teh pohlepnihih Turkov. „S svojim blagom storim, kar hočem“, zaklical je še dacarjem, „sam sem gospodar“, in potem spravil polagoma razmetane stvari nazaj v kovčeg.

Oddala sta konja, kakor je bilo zmenjeno, potem pa odšla svojo pot v mesto. Treba je bilo najprej poiskati bivališča. V romarsko gostišče nista mogla, ker nista prišla sem kot romarja, zato je Pajer poiskal zasebno stanovanje. Ni bilo težko dobiti sobe: pri nekem Grku blizu „križevega pota (via dolorosa)“ se je zmenil za stanovanje, a moral naprej plačati 60 kron. No, gospodar z imenom Dimitrij, je bil dober človek in je dal Pajerju prostora še več, nego ga je potreboval. Tudi jima je napravil južino, zakaj popotnika sta bila že prav lačna.

Pajerja je mikalo najprej v cerkev Božjega groba. Zato reče po južini tovarišu:

„Ti si prvokrat v Jeruzalemu, pojdiva torej skupaj v cerkev Božjega groba!“ Protestant se ni branil, in kmalu sta bila v častitljivem svetišču. Procesija se je že vršila po cerkvi, petje je donelo, kadilo se je dvigalo kvišku. Nemca je jako ganilo to, kar je videl in slišal, in solze si je brisal, da ga je Pajer takoj opazil. Ko so se naposled oglasile še mogočne orgle, bilo je Nemcu v srcu tako milo, da se je razjokal in ni mogel ničesar reči. Našemu znancu pa je bilo to jako všeč, in v srcu si je mislil: „Ti boš kmalu katoličan.“ Ko sta odhajala iz cerkve, govoril je Nemec le malo. Pajer pa mu je razlagal, da ima tako moč naša sv. cerkev s svojimi veličastnimi in pomenljivimi obredi.